

ŞİRKETLER TOPLULUĞUNDA HÂKİM ŞİRKETİN BAĞLI ŞİRKETİN HAKSIZ FİİL TEŞKİL EDEN HUKUKA AYKIRI EYLEMLERİNDEN SORUMLUĞU

*The Liability of the Parent Company for the Torts Committed By the Subsidiary
Company Within a Group of Companies*

Arş. Gör. Dr. Nurdan BALKAN*

Öz: Tüzel kişilik yapılanmasının temel özelliği, tüzel kişiliğin, kendisini oluşturan pay sahiplerinden bağımsız olmasıdır. Ayrıca tüzel kişiliğin ayrı ve bağımsız malvarlığına sahip olması neticesinde şirket alacaklısı ve pay sahiplerinin şahsi alacaklıları birbirinden ayrılmaktadır. Ayrılık ilkesi olarak ifade edilen bu kural gereği tüzel kişiye ayrı bir hukuki kişilik bahşedilmiştir. Ayrılık ilkesinin sağladığı hukuki sonuçların bazen bu ilkenin amacına aykırı olarak kullanılması mümkündür. Ayrılık ilkesinin sağlamış olduğu hukuki güvence nedeniyle, şirketler topluluğunda hakim şirketin riskli faaliyetlerde bulunması, tek şirketlere kıyasla daha sık yaşanmaktadır. Hukuken birbirinden bağımsız ve ayrı tüzel kişiliklere sahip ticaret şirketleri, aynı ekonomik amaçlar doğrultusunda bir araya geldiklerinde ekonomik bir birlik oluşturarak şirketler topluluğu meydana getirirler. Şirketler topluluğu yapılanması bünyesinde topluluğu oluşturan kişiler arasında bir menfaat çatışması yaşanmasını mümkün kılmaktadır. Çalışmamızda, bu menfaat çatışması içinde en zayıf konumda olduğu kabul edilen bağlı şirketin haksız fiil alacaklarının sahip olduğu hukuki imkanlar incelenecektir. Bu kapsamda, öncelikle TTK'daki şirketler topluluğuna ilişkin hükümler genel hatları ile değerlendirilecek ve sonrasında esas olarak bağlı şirketin haksız fiil alacaklılarının tüzel kişilik perdesinin kaldırılması kuramından faydalanmasının gerekliliği üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Şirketler Topluluğu, Tüzel Kişilik, Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması, Haksız Fiil Sorumluluğu, Bağlı Şirket.

Abstract: The main feature of the legal entity structuring is that the legal entity is independent from the shareholders that constitute it. In addition, as the legal entity has separate and independent assets, the company's creditors and the personal creditors of the shareholders are separated from each other. In accordance with this rule, which is expressed as the principle of separation, a separate legal personality is granted to the legal entity. It is possible that the legal consequences provided by the principle of separation can sometimes be used contrary to the purpose of this principle. Due to the assurance provided by the principle of separation, engaging in risky activities occurs more frequently in groups of companies than in single companies. A group of companies occurs when commercial companies, which are legally independent from each other and have separate legal entities, come together around the same economic objectives and form an economic union. The group of companies structurally poses the risk of a conflict of interest among people related to the group. In our study, the legal possibilities of tort claims of the subsidiary company, which is considered to be in the weakest position in this conflict of interest, will be examined. In this context, first of all, the provisions regarding the group of companies in the TCC will be evaluated in general terms, and then the necessity of the tort creditors of the subsidiary company to benefit from the theory of lifting the veil of legal entity will be emphasized.

Key Words: Group of Companies, Legal Entity, Lifting the Veil of Legal Entity, Tort Liability, Subsidiary Company.

* Marmara Üniversitesi İşletme Fakültesi/İşletme Bölümü/İngilizce İşletme Programı, Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, nurdan.gurgen@marmara.edu.tr

ORCID: 0000-0001-5518-6656

Makale Geliş Tarihi: 23.07.2024, Makale Kabul Tarihi: 21.03.2025

GİRİŞ

Türk Ticaret Kanunu (TTK)¹'nde, şirketler topluluğuna dâhil olan bağlı şirketi, bu şirketin pay sahiplerini ve bağlı şirket alacaklılarını özel dava haklarıyla korumak amacıyla çeşitli hükümler öngörölmüştür. Zira anonim şirketlerde sorumluluğa ilişkin genel hükümler, şirketler topluluğu sistemi içindeki sorunlara çözüm bulmakta yetersiz kalmaktadır. Çalışma konumuz bağlı şirketin alacaklılarının haksız fiilden kaynaklı bir borç nedeniyle sahip olduğu imkânlarla ilgili olduğu için sadece bu grubun hakları incelenecektir.

TTK'da hâkim şirkete topluluk bağlamında üç tür sorumluluk yüklenmiştir. Bunlar; hâkim şirket tarafından kısmi ve tam hâkimiyetin kötüye kullanılmasından doğan sorumluluk (TTK m. 202-203) ile hâkim şirketin güvenden doğan sorumluluğudur (TTK md 209). TTK'da düzenlenmemekle birlikte hâkim şirketin topluluk bağlamındaki bir başka sorumluluk hali ise, çalışmamızın konusu ile doğrudan bağlantılı olan, hâkim şirketin tüzel kişilik perdesinin kaldırılması suretiyle sorumlu kılınması halidir.

Çalışma konumuz haksız fiilden kaynaklı sorumluluk ile sınırlıdır. Hâkim şirketin üçüncü kişilere karşı haksız fiil kaynaklı² sorumluluğu muhtelif sorumluluk sebeplerinden sadece birisidir³.

¹ RG 14.2.2011, S. 27846.

² Haksız fiil kaynaklı olan birçok sorumluluk türü bulunmaktadır. Örneğin, birçok ülke hukukunda haksız rekabet, haksız fiil temeline dayalı bir hukuka aykırılık hali olarak kabul edilir. Haksız rekabetin, ticari iş niteliğini haiz bir haksız fiil olduğu görüşü için bkz. Murat Alışkan, "Ticari İş Niteliğindeki Haksız Fiillerden Doğan Borçlara Avans Faiz Oranı Üzerinden Temerrüt Faizi Uygulanması", Murat Alışkan (Ed.), Teori ve Uygulamada Ticaret Hukuku – Makaleler, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019, s. 143; Çağlar Özel/ Semih Sırrı Özdemir, "Türk Hukukunda Haksız Rekabete İlişkin Düzenlemeler", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.19, Özel Sayı, 2017, ss.189-2076, s. 193. Fransa ve Hollanda gibi bazı hukuk sistemlerinde, haksız rekabet için özel düzenlemelere yer verilmemiştir; bunun yerine, haksız rekabet, genel haksız fiil hükümleri çerçevesinde ele alınmaktadır. Fransız hukukunda haksız rekabet konusunda ayrı bir düzenleme yapılmamasının nedeni, bu fiillerden doğan sorumluluğun haksız fiilden kaynaklanan bir hukuki sorumluluk olmasıdır. Ancak Almanya ve İsviçre gibi bazı hukuk sistemlerinde, haksız rekabetle ilgili özel düzenlemelerin yer aldığı ayrı kanunlar kabul edilmiştir. Bkz. Pınar Uzun Şenol, Haksız Rekabet ile Rekabetin Korunması Alanları Arasındaki Hukuki İlişki, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2022, s. 22-24. Ancak sadece haksız rekabetin değil rekabet hukuku ihlali dolayısıyla oluşan sorumluluğun hukuki temelini ve niteliğinin de haksız fiil olduğu kabul edilir. Bkz. Buğra Kesici, Rekabet Hukukunun İhlalinden Kaynaklanan Haksız Fiil Sorumluluğu, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, s. 378. Rekabet hukuku ve haksız rekabet hukukuna dair düzenlemelerin örtüştüğü alanlar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Hasan Karakılıç, "Piyasa Ekonomisi ve Haksız Rekabet Hukuku İlişkisi", C.22, S.3, 2016, Batider, ss.107-151, s.128 vd. Rekabet hukuku ihlallerinde sorumluların tespiti açısından şirket tüzel kişiliği kalıbı aşılmıştır. Önemli olan ayrı ayrı tüzel kişilikleri olmasına rağmen şirketlerin piyasada sergiledikleri davranışlar bakımından bağımsız karar verip veremedikleridir. Hakim şirketin bağlı şirketin rekabet ihlâlinden dolayı sorumlu olmasına yönelik ABAD ve AB Komisyon kararları ile Rekabet Kurulu kararlarının eleştirel yönden incelendiği kapsamlı bir çalışma için bkz. Şirin Güven, "Ana Şirket-Yavru Şirket İlişkisi Çerçevesinde Rekabet Hukuku İhlalinden Doğan Sorumluluğa İlişkin Bazı Meseleler", Adem Sözüer (Ed.), 15. Türkiye - İsviçre Hukuk Günleri :Tüketicinin Korunması ve Telekomünikasyon, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, s. 61-74.

TTK'daki şirketler topluluğuna ilişkin hükümlerin yetersiz kaldığı durumlarda tüzel kişilik perdesinin kaldırılması, sorumluluk tesis etmek amacı ile en son çare olarak başvurulması gereken bir yöntemdir⁴. Bağlı şirketin hukuka aykırı eylemlerinin gerek şirketler topluluğu gerek tüzel kişilik perdesinin kaldırılması doktrini kapsamında *prima facie* hâkim şirkete atfedilmesi de mümkün değildir⁵.

Çalışmamızda öncelikle şirketler topluluğu sorumluluk hükümlerinin bağlı şirketin haksız fiil alacaklıları için yeterli bir sorumluluk mekanizması öngörüp öngörmediği incelenecek; sonrasında ise tüzel kişilik perdesinin aralanması kurumuna başvurunun mümkün olup olmayacağı değerlendirilecektir⁶.

I. ŞİRKETLER TOPLULUĞUNDA HUKUKİ SORUMLULUK

A. GENEL OLARAK

Şirketler topluluğu yapılanması, bu yapılanmanın paydaşları arasında bir menfaat çatışması yaşanmasını mümkün kılmaktadır. Çıkarları çatışabilecek paydaşlar⁷ hâkim şirket, bağlı şirket, bu şirketin azınlıkta kalan pay sahipleri,

³ Sorumluluk iki şekilde ele alınır. “... ile sorumluluk” durumunda, borçlunun alacaklıya karşı malvarlığı ile sorumlu olduğu kastedilir. “...den sorumluluk” durumunda ise zarar verenin, haksız fiil, özen borcunun ihlali, tehlike hali veya sözleşmenin ihlali nedeniyle ortaya çıkan zararı tazmin etme yükümlülüğü vardır. Bkz. Fikret Eren, Borçlar Hukuku (Genel Hükümler), Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2018, s. 79, 444. Haksız fiil sorumluluğu konusunda oldukça fazla sayıda eser mevcut olup, bir borç kaynağı olan haksız fiil çalışmamızda ayrıntılı olarak incelenemeyecek kadar kapsamlı bir konudur. Özetle ifade etmek gerekirse, haksız fiil sorumluluğunun doğması için, zarar verenin kusuru, hukuka aykırı fiil, hukuka aykırı fiil ile başkasına zarar verme ve hukuka aykırı fiil ile zarar arasında uygun nedensellik bağı unsurlarının bulunması gerekir. Unsurlar hakkında kapsamlı bir inceleme için bkz. Başak Baysal, Haksız Fiil Hukuku, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019, s.49 vd. Şu hususa değinmek isteriz ki, hukuka aykırılık, haksız fiil sorumluluğunun kurucu unsurudur. Fiil yapma şeklinde veya ihmal şeklinde gerçekleşebilir. Bkz. Baysal, s.87-88. Haksız fiil sorumlusu, hukuka aykırı eylemi gerçekleştiren kişidir; herhangi bir eylemi bulunmayan kişi sorumlu tutulamaz. Bkz. Baysal, s.88. Ancak bu kural medeni hukuk açısından geçerli olup, şirketler topluluğu kuralları ve tüzel kişilik perdesinin kaldırılması bir nevi sorumluluğun genişlemesine neden olan hallerdir.

⁴ Ayşe Şahin, “Yargı Kararlarında Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması Yoluyla İlişkili Şirketin Sorumlu Kılınması”, C.20, S.233, 2022, Legal Hukuk Dergisi, ss.1603-1662, s. 1633.

⁵ Ekaterina Aristova, “The Future of Tort Litigation Against Transnational Corporations in the English Courts: Is Forum [Non] Conveniens Back?”, C.6, S.3, 2021, Business and Human Rights Journal, ss. 1-24, s.4.

⁶ Şirketler topluluğuna ilişkin hükümlerin özel hüküm niteliğini haiz olması nedeniyle uygulanmasına öncelik verilmesi gerektiğine ilişkin bkz. İrfan Akın, Şirketler Topluluğu Sorumluluk Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014, s.170.

⁷ Bu konu temel olarak vekalet sorunu (*agency conflict*) olarak ifade edilir. Şirketler topluluğunda vekalet sorunlarına ilişkin bkz. Klaus J. Hopt, “Şirketler Topluluğu: Karşılaştırmalı Hukukta Vekalet Sorunları, Düzenleyici Modeller ve Yasal Stratejiler”, Gül Okutan Nilsson (Ed.), Karşılaştırmalı Şirketler Topluluğu Hukuku, 80. Yaş Gününde Prof. Dr. Ünal Tekinalp'e Saygı Konferansı, On İki Levha, İstanbul 2018, s.16-24. Yazar,

alacaklıları, çalışanları ve tüketicilerdir. Türk kanun koyucusu temelde 1965 tarihli Alman Paylı Şirketler Kanunu'ndan esinlenerek şirketler topluluğunu ilk kez TTK'da düzenlemiştir⁸. Ancak şirketler topluluğu yapılanması Anglo Sakson hukuk sisteminin bir ürünüdür. Zira tarihsel kökenini Amerikan uygulamasına dayanmaktadır⁹.

Şirketler topluluğu, hâkim ortaklığın hâkimiyeti altında, hâkim şirketle bağlı şirketlerin birlikte oluşturdukları, tüzel kişiliği bulunmayan bir ekonomik bütünlük olarak ifade edilmektedir¹⁰. Şirketler topluluğunda hâkimiyet, hâkim şirketin bağlı şirketlere dilediği kararları aldırması, diğer bir ifadeyle bağlı şirketleri yönlendilme gücüdür¹¹. Türk hukukunda hâkimiyet ilişkisinin varlığı TTK m.195/1 ve 2'deki şartların mevcudiyetine bağlıdır¹².

Şirketler topluluğu hukukunda sorumluluk dendiğinde hâkim şirketin ya da bağlı şirketin sorumluluğu anlaşılır. Zira topluluğun tüzel kişiliği olmadığı için bu sıfatla sorumluluğu söz konusu değildir.

şirketler topluluğunda alacaklıların hakim pay sahibinin fırsatçılığına karşı bağımsız şirket alacaklılarına karşı kıyasla daha korunmasız olduğunu ifade etmiştir. Bkz. Hopt, s. 21.

⁸ Kara Avrupası hukuk sistemindeki diğer gelişmeler de takip edilmiştir. Bu kapsamda, güvenden kaynaklanan sorumluluk, İsviçre Federal Mahkemesi uygulamasından esinlenerek TTK'da düzenlenmiştir (m.209). Topluluk için somut politikalar belirleme zorunluluğu, Fransız Rozenblum doktrini esas alınarak TTK m. 203'e eklenmiştir. Bkz. TTK Madde Gerekçeleri, m. 195-209 hükümlerine ilişkin Genel Açıklamalar; TTK Madde Gerekçeleri, m. 203 ve m. 209.

⁹ Detayları için bkz. Tamer Pekdiğer/Gökmen Gündoğdu, "Amerikan Hukuku'nda Şirketler Topluluğu Hukuku Algısı ve Şirketler Topluluğunda Sorumluluğa İlişkin Uygulamaya Genel Bir Bakış", C.3, S.2, 2013, Regesta Ticaret Hukuku Dergisi, ss. 31-49, s. 35, dn.20. Amerikan hukukunda, her bir şirketin, bir topluluğun parçası olsa bile, bağımsız bir hukuk kişiliğine sahip olduğunu öne süren teori (*entity law*), bir şirketin borçları nedeniyle kontrol eden ana şirkete veya ana hissedara başvurulmasını engellemiştir. Zamanla, *entity law* teorisinin katı uygulanmasının istenmeyen sonuçlar doğurduğu fark edilmiştir ve bu nedenle *enterprise law* teorisine yönelinmiştir. Bu yeni yaklaşıma göre, her şirket aslında aynı bütünün bağımlı unsurları olarak ortak bir amaç doğrultusunda hareket etmektedir. Dolayısıyla, her bir şirketin ayrı bir varlık olduğu düşüncesi bir kenara bırakılmalı ve somut olayın şartlarına göre, bu şirketlerin oluşturduğu bütünlük tek bir işletme (*single business enterprise*) gibi değerlendirilmelidir. Bkz. Pekdiğer/Gündoğdu, s. 38. Amerikan hukukunda şirketler topluluğunda sorumluluk ilişkilerinin çözümünde müracaat edilen temel hukuk kurumu ise zaman içinde mahkeme kararlarıyla geliştirilmiş olan perdenin aralanması teorisidir. Bkz. Pekdiğer/Gündoğdu, s.39. Hem İngiliz hem Amerikan hukukunda perdenin aralanması doktrininin Salomon v. Salomon & Co. Ltd. kararıyla birlikte gelişmeye başladığı kabul edilmektedir. Bkz. Thomas K. Cheng, "The Corporate Veil Doctrine Revisited: A Comparative Study of the English and the U.S. Corporate Veil Doctrines" University of Hong Kong Faculty of Law Research Paper, 2011, s. 34.

¹⁰ Reha Poroy/Ünal Tekinalp/Ersin Çamoğlu, Şirketler Hukuku-II, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2019, s, 708.

¹¹ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), C.II, s. 716.

¹² Hakimiyet unsurunun varlığı hukuk sistemlerine göre farklılaşmaktadır. Türk hukukunda "genişletilmiş kontrol" ilkesinin benimsendiği kabul edilir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Güray Özsü, Şirketler Topluluğunda Hukuki Sorumluluk, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021, s. 38-44. Kanunda hakimiyet araçları TTK m. 195'de düzenlenmiştir. Ayrıntıları için bkz. Ünal Tekinalp, Sermaye Şirketlerinin Yeni Hukuku, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2013, s. 552.

TTK'da hâkim şirkete topluluk bağlamında üç tür sorumluluk yüklenmiştir¹³. Bunlardan ilki, hâkim şirket tarafından kısmi hâkimiyetin kötüye kullanılmasından doğan sorumluluktur (TTK m. 202). Bu sorumluluk türünde hâkim şirket, yapmış olduğu bir işlemten ötürü bağlı şirkete bir zarar verdiği için bağlı şirketin kaybindan kaynaklı iç sorumluluk gündeme gelmektedir. Bir diğer ifade ile şirketin menfaatini gözeten, bağlı şirket yönetim kurulu, benzer koşullar altında yapmayacağı işlemleri topluluk hâkiminin yönlendirmesiyle¹⁴ yapmak zorunda kalmış ise burada müdahalenin hukuka aykırı olduğu ve sorumluluk tesis edileceği sonucuna varılmaktadır¹⁵.

TTK m 203/1'e göre tam hâkimiyet, bir sermaye şirketinin paylarının ve oy haklarının doğrudan veya dolaylı olarak tamamına sahip olunmakla kurulur. Tam hâkimiyet söz konusu olduğunda, hâkim şirketin ve yöneticilerinin vermiş olduğu talimatlar dolayısıyla bağlı şirketin alacaklılarına karşı yüklenmek durumunda kaldığı dış sorumluluk, bir diğer sorumluluk sebebedir (TTK m. 203). Hâkim şirketin kural olarak bu halde bağlayıcı talimat verme yetkisi bulursa da bu alacaklıların kendileri aleyhine doğan zararlar sebebiyle dava açma hakları da vardır (TTK m.206).

Üçüncü ihtimal ise, hâkim şirketin güvenden doğan sorumluluğa tabi tutulması halidir (TTK m. 209). TTK m. 209 hükmü ile getirilmek istenen, şirketler topluluğuna yönelik güvenin kullanmasının sonuçlarının hâkim şirket tarafından üstlenilmesidir. Ancak bizim çalışma konumuz hâkim şirketin, bağlı şirketin haksız fiil alacaklarından sorumluluğu ile sınırlı olduğu için hâkim şirketin toplum nezdinde oluşan güvenden kaynaklanan sorumluluğu çalışmamızın inceleme alanı dışında kalmaktadır. Belirtmek isteriz ki bu hükmün uygulanabilmesi için güvenin kullanılmasının belli bir işle ilgili olması gereklidir. Yargıtay kararlarında da sorumluluğun doğması için bu doğrultuda güvenin kullanılmasının belli bir işle ilgili olması şartı aranır. Bağlı şirketin sorumluluğu bir haksız fiile dayanıyorsa, hâkim şirketin güven sorumluluğuna dayanılamayacağı doktrinde de haklı olarak kabul edilmiştir¹⁶.

¹³ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu) C.II, s. 751.

¹⁴ Kanaatimizce yönlendirme eylemi, sözleşmeye müdahale kapsamında sayılarak haksız fiil sorumluluğunu gerektiren bir eylem olarak kabul edilebilir. Çünkü sözleşmeye müdahale, sözleşme ilişkisinin dışında bulunan bir üçüncü kişinin, sözleşme alacaklısının haklarına zarar verecek şekilde hareket etmesiyle ortaya çıkan kusurlu bir fiil olarak tanımlanmaktadır. Bu fiil, borçluyu sözleşmeden doğan yükümlülüğünü ihlal etmeye sevk etme, teşvik etme, ihlal kararı aldırma, bu kararı tamamlatma veya ihlali kolaylaştırma şeklinde gerçekleşebilir. Sözleşmeye müdahale aynı zamanda haksız fiilin özel bir görünümü sayılan haksız rekabet teşkil eden bir eylemdir. Konu hakkına ayrıntılı bir çalışma için bkz. Bedia Güleş, Sözleşmeye Müdahaleden Doğan Haksız Fiil Sorumluluğu, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2023, s.273-274.

¹⁵ Gül Okutan Nilsson, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre Şirketler Topluluğu, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2009, s. 327.

¹⁶ Oruç Hami Şener, Teorik ve Uygulamalı Şirketler Hukuku Ders Kitabı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2015, s. 191-197.

B. TTK'DAKİ ŞİRKETLER TOPLULUĞUNA İLİŞKİN HÜKÜMLERİN TÜZEL KİŞİLİK PERDESİNİN KALDIRILMASI KURAMI İLE İLİŞKİSİ VE TÜZEL KİŞİLİK PERDESİNİN KALDIRILMASI KURAMINA BAŞVURU GEREKLİLİĞİ

TTK'da yer alan şirketler topluluğu hükümleri de tüzel kişilik perdesinin kaldırılması kuramı gibi şartların oluşması halinde sınırlı sorumluluk ilkesine istisna getirir mahiyettedir¹⁷. Bunun dışında şirketler topluluğunda olduğu gibi tüzel kişilik perdesinin kaldırılarak hâkim şirketin sorumlu olabilmesi için hâkim şirketin bağlı şirket üzerinde hâkimiyetinin bulunması gereklidir¹⁸. Ancak bu noktada hâkimin geniş bir takdir yetkisi ile hâkimiyet olgusunun var olup olmadığını inceleme ve değerlendirme imkânı bulunmaktadır. Bu da alacaklılar açısından şirketler topluluğu hükümleri yerine tüzel kişilik perdesinin kaldırılması doktrinine başvurmak için oldukça önemli bir sebeptir.

Yukarıda belirttiğimiz üzere TTK'da hâkimiyete dayalı sorumluluk hâkimiyetin tam ve kısmi olmasına göre farklılaşmaktadır. TTK m.202'de önce kısmi hâkimiyet düzenlenir ve burada denkleştirme ve tazminat sorumluluğu söz konusudur. Tam hâkimiyet ise TTK m. 203 vd. da düzenlenmiştir. Anılan hükümde, her ne kadar bağlı şirket alacaklılarına tazminat talep hakkı tanınsa da tazminatın bağlı şirket lehine mi yoksa direkt olarak alacaklı lehine mi hükmedilebileceği belirsizdir. Kısmi hâkimiyet açısından TTK m. 202/1(c) hükmünde alacaklıların şirket iflas etmemiş olsa bile, tazminatın, şirkete ödenmesini isteyebilecekleri düzenlenmiştir. Tam hâkimiyet yönünden de aksi yönde bir yorum yapmak mümkün değildir¹⁹. Bir diğer ifade ile tam hâkimiyet halinde de alacaklıların doğrudan talep hakkı bulunmamaktadır²⁰. Bu nedenle alacaklılar açısından tüzel kişilik perdesinin kaldırılması kuramına başvurmak daha avantajlıdır²¹.

¹⁷ Akın, s.177. TTK m.209 hükmü açısından tüzel kişilik perdesinin kanun tarafından kaldırıldığı ifade edilmektedir. Bkz. Şahin Akıncı, "Alacaklılardan Mal Kaçırarak İçin Kurulan Yeni Şirkete Müracaat İmkânı Bakımından; Muvazaa, Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması ile Organik Bağ Kavramlarının Elverişliliği Ve Yargıtay Uygulamaları", C.27, S.3, 2019, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, ss. 652-678, s. 664, dn.46. Şener TTK m.206 açısından da bu davanın tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasının özel bir hali olduğunu ifade etmektedir. Bkz. Oruç Hami Şener, Teorik ve Uygulamalı Olarak Ortaklıklar Hukuku Ders Kitabı, 5. Bası, Seçkin, Ankara, 2022, s. 191. Altay da şirketler topluluğunda sorumluluğa ilişkin TTK m. 202 hükmünün perdenin kaldırılması teorisinin özel bir görünüm biçimi olduğunu ifade etmektedir. Bkz. Altay, s.615.

¹⁸ Emre Türkmen, Şirketler Hukuku Şerhi, Kemal Şenocak (Ed.), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023, s.680.

¹⁹ Aynı yönde bkz. Ünal Tekinalp, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku: Anonim ve Limited Ortaklıklar, Tek Kişi Ortaklığı, Ortaklıklar Topluluğu, Birleşme, Bölünme Ve Tür Değiştirme, 5. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2020, s.671. Farklı yönde bkz. Akın, s. 319; Okutan Nilsson, s. 434.

²⁰ TTK m.206/2'de ayrıca alacaklıların alacağı doğuran ilişkiye girmesinden bahsedildiği için, alacağı doğuran işlemin, Kanunda gösterilen kredi ve benzeri sebeplerden kaynaklanan alacak ilişkileri gibi iradi bir işlem olması gerektiği, bu sebeple örneğin haksız fiilin bu madde kapsamında düşünülemeyeceği de doktrinde ifade edilmiştir. Bkz. Kürşat Göktürk, Şirketler Topluluğunda Sorumluluk Esasları, Adalet Yayınevi, Ankara, 2015, s.292-293.

²¹ Her ne kadar şirketler topluluğunda hâkim şirketin sorumluluğu düzenlenmiş olsa da bu hükümlerde hâkim şirkete başvurulup başvurulamayacağı konusunda açıklık bulunmamaktadır. Bu nedenle, konu hakkında içtihatlar oluşana kadar, hâkim şirkete

Ayrıca bir diğer belirsizlik, şirketler topluluğunda sorumluluk sebebi olarak haksız fiilin kabul edilip edilmediğidir. Her ne kadar TTK'da hâkim şirketin bağlı şirketin gerçekleştirmiş olduğu haksız fiil kaynaklı sorumluluğuna gidilebileceğine ilişkin açık hüküm bulunmasa²² da aynı zamanda uygulanmasını açıkça engelleyen bir hüküm de tesis edilmediği için kanaatimizce TTK'daki şartların gerçekleşmesi halinde haksız fiil alacaklıları da TTK'daki şirketler

tüzel kişilik perdesinin kaldırılması bağlamında başvurulabileceği yönünde bkz. Zela Narçin Tosun, "Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması ve Şirketler Topluluğunda Sorumluluk Düzenlemeleriyle Karşılaştırılması", C.10, S.105, 2015, Terazi Hukuk Dergisi, ss. 89-103, s. 94, 96. Uygulamada ise davacı alacaklıların, bağlı şirketten alacaklarını tahsil edemediklerinde, TTK m. 202/1(c) uyarınca bağlı şirketin zararının tazmini için dava açmak yerine, kendi alacaklarının ödenmesini sağlamak amacıyla tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisi çerçevesinde talepte bulunduklarına ilişkin bkz. Bkz. Cafer Eminoglu, "Kuram - Uygulama İkileminde Şirketler Topluluğu Hukuku ve (Normatif) Şirketler Topluluğu Meydana Getirmeyen Hâkimiyet İlişkileri -TTK'nın Şirketler Topluluğuna İlişkin Hükümleri ve TSY m. 105 Bağlamında Bir İnceleme", Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, C.XXXI, Ankara, 22 Aralık 2017: Bildiriler Tartışmalar, Ankara, 2018, s. 11, 31. Ancak Akın, şirketler topluluğu hukukuna ilişkin hükümlerin, tüzel kişilik perdesini kaldırma teorisine göre çok daha güçlü ve sınırları net tespit edilmiş bir sorumluluk alanı getirdiğini savunmaktadır. Bkz. Akın, s. 177.

- ²² Doktrinde de hakim ortaklığın bağlı ortaklıkla mal varlıklarını karıştırarak alacaklıları zarara uğratma veya bağlı ortaklıkları haksız fiillerde kullanarak sorumluluktan kaçma yoluna gitme ihtimalleri bulunduğu, buna karşın TTK'de hakim ortaklığın yöneltmesi ile bağlı ortaklığın haksız fiilde bulunması halinde hakim ortaklığa başvurulabilecek bir sorumluluk hükmü yer almadığı ve bu şekilde kanuni düzenlemelerin bulunmadığı hallerde de zarar görenlerin zararının giderilmesi ve hakkaniyete uygun bir çözüm yaratılabilmesi adına tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yoluna başvurulabileceği ifade edilmektedir. Bkz. Berk Yurdakul, Şirketlerde Organik Bağ Kavramı ve Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması, Seçkin Yayıncılık, İstanbul, 2023, s.114. Doğrudan açık hüküm olmadığına ilişkin bkz. Sena Nur Günay, "Sermaye Şirketlerinde Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Şehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016, s. 172. Açık hüküm bulunmamasının eleştirisi için bkz. Ulaş Baran Kuş, Sermaye Şirketlerinde Sınırlı Sorumluluk İlkesinin İstisnası Olarak Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 163. Alman Federal Mahkemesinin önüne gelen bir uyuşmazlığı davacının iddiaları üzerine haksız rekabet hükümleri uyarınca da incelediği ancak olayda davacının bu tür rekabeti etkileyen davranış nedeniyle zarara uğradığından bahsedilememesi nedeniyle hakim şirketin sorumluluğunun bulunup bulunmadığını inceleme aşamasına geçemediği karar için bkz. Halit Aker, "Türk Şirketler Hukukunda Yeni Bir Kurum: Hakim Şirketin Güvenden Doğan Sorumluluğu (TTK Tasarısı, m.209): İsviçre Federal Mahkemesi Kararları Işığında Bir Değerlendirme", C.57, S.4, 2008, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, ss.1-98, s.24-25. Bu kararda mahkemenin hâkim şirketin sorumluluğunu direkt olarak reddetmemesi önemlidir. Şirketler topluluğunda uygulanan sınırlı sorumluluk ve ayrı tüzel kişilik ilkelerinin, hakim şirkete doğrudan haksız fiil sorumluluğu getirilerek aşılması gerektiğine ilişkin bkz. Ahmed Mukarrum, "Private International Law And Substantive Liability Issues in Tort Litigation Against Multinational Companies in The English Courts: Recent UK Supreme Court Decisions And Post-Brexit Implications", C. 18, S.1, 2022, Journal of Private International Law, ss.56-82, s. 80. Hâkim şirketin topluluk ilişkisi sebebiyle, gerek kendi hissedarlarına, gerek kendisinin bizzat hukuki ilişki içine girdiği üçüncü kişilere, gerek yavru şirketlerine ve bunların hissedarlarına, gerek yavru şirketlerin hukuki ilişki kurdukları üçüncü kişilere karşı sözleşme, haksız fiil, sebepsiz zenginleşme ya da *culpa in contrahendo* sebebiyle ferdi ya da bir bağlı şirketle birlikte müteselsil sorumluluğu söz konusu olabileceğine ilişkin farklı görüş için bkz. Peter Böckli, Schweizer Aktienrecht 3. Aufl, Schulthess, Zürich, 2004, s. 1225, 1227 vd. (Alıntı: Aker, s. 30, dn. 48.)

topluluğu hükümlerine başvurulabilir²³. Bir diğer ifade ile hâkimiyetin sadece sözleşmesel alacaklar açısından kötüye kullanılmasının yasaklanması kanaatimizce kanun koyucunun öngördüğü sorumluluk sistemine aykırıdır.

Nitekim doktrinde de hâkim şirketin, karşılaşması muhtemel risklerden kaçınmak için faaliyetlerini bağlı şirketler aracılığıyla yürütme eğiliminin şirketler topluluğunda oldukça yaygın olduğu ve bu durumun özellikle haksız fiil mağdurlarının zararlarını tazmin edememelerine neden olduğu ifade edilmektedir²⁴.

²³ Tasarımı hazırlayanlar tarafından şirketler topluluğu yapılanmasında bir haksız rekabet fiilinin işlenecek olmasının öngörüldüğü ancak sorumlunun kim ya da kimler olacağının düzenlenmediği tespit edilmiştir. Bkz. TTK Tasarısı m.55/1-a (10), (11) ve (12) numaralı alt bentler: “Bu üç bent doğrudan tüketicinin korunması ile ilgili bulunan haksız rekabet hâlleridir. Amaç tüketici kredilerinde, taksitli satış veya benzeri satış şartlarında, bunlara ilişkin form örneklerinde, ilân ve reklâmlarda kullanılan belirsiz, yanıltıcı, aldatıcı ve kandırıcı ifadeler, lafızlarla tüketicinin korunmasıdır. Form ve sözleşme örnekleri malın fiyatını, taksit şartlarını, taksit maliyetini, gerçek maliyeti karartabilir. Bu eylemler yukarıdaki üç bendin uygulama alanının kapsamındadır. Taksitle satışın, şartlarında açık olmamak, uygulanan faizi veya vade farkını, ödemelerin nasıl yapılacağını ve taksitle satış yapanın unvanını açıklamamak, dürüstlük kurallarına aykırıdır. Çünkü, müşteri (çoğu kez tüketici) sürpriz sayılabilecek oranda yüksek vade farkları ve faiz oranları ile karşılaşabilir; ödemelerin Türk Lirası ile yapılmayacağını, kredi kartı kullanılması halinde ek komisyon istendiğini sonradan görebilir. İlân bir holdingden verilmiş olabilir, satışı yapacak firma açıklanmadığı için, müşteri o grupta tanıdığı şirketten başka, tanımadığı, daha kalitesiz mal satan bir şirketten mal almak durumunda kalabilir. Tasarımı hazırlayanlar tarafından holding yapılanmasında bir haksız rekabet fiilinin işlenecek olmasının öngörüldüğü ancak sorumlunun kim ya da kimler olacağının düzenlenmediği tespit edilmiştir.” Doktrinde de haksız rekabet teşkil eden hukuka aykırı eylemlerin şirketler topluluğu yapılanması altında işlenebileceğine değinilmiştir. Örneğin TTK.55/1-b’de düzenlenen yönetme eyleminin üçüncü kişi lehine yapılması halinde de hükmün uygulanması gerektiği, bu kapsamda yönetme fiilinden yararlanan kişinin yönetmeyle kişisel (örneğin, karı-koca ilişkisi) veya ekonomik yakınlığı (örneğin, hakim şirket-bağlı şirket ilişkisi) bulunup bulunmadığının tespit edilmesi gerektiği ve eğer bu tarz bir yakın ilişki tespit edilebiliyorsa yönetmenin İsvHRK.4/a(TTK.55/1-b,1) kapsamında haksız rekabet teşkil ettiği kabul edilmelidir. Bkz. Sinan Sarıkaya, Haksız Rekabet Hukukunda Sözleşmeyi İhlale veya Sona Erdirmeye Yöneltilmesi, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 96-97. Kanaatimizce haksız rekabetin yaptırma tabi tutulmasının temel nedeninin, dürüst ve bozulmamış rekabetin korunması olduğu ve Kanunda bu hususun açıkça vurgulandığı dikkate alındığında, şirketler topluluğunda hakim şirketin, dürüst ve bozulmamış rekabet aleyhine bağlı şirket aracılığı ile gerçekleştirdiği eylemlerin yaptırımsız kalmaması adına mutlaka hakim şirketin sorumluluğu cihetine gidilmelidir.

²⁴ Bkz. Temel Güner, Sermaye Şirketlerinde Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması, Yetkin Yayınları, Ankara, 2023, s. 88; Damla Küçük, “Anglo Sakson Hukukunda Şirketler Topluluğunda Tek İşletme Sorumluluğu Teorisi ve Bu Teorinin Türk Hukukundaki Yansımaları”, Ankara Barosu Dergisi, S.77, S.1, 2019, s. 294. Son zamanlarda özellikle çok uluslu şirketlerin haksız fiil temellendirmesinde insan hakları ve çevre konularında sorumluluğuna ilişkin çeşitli düzenlemeler yapılmaktadır. Ancak özellikle ispat yükünün davalı tarafta olmasının eleştirisine ilişkin bkz. Dalia Palombo, “The Duty of Care of the Parent Company: A Comparison Between French Law, UK Precedents and the Swiss Proposals”, C.4, S.2, 2019, Business and Human Rights Journal, ss.265-286, s. 283. Örnek kararlar için bkz. Meltem Ece Oba, “Çok Uluslu Şirketlerin Sınır Ötesi Faaliyetleri ve Haksız Fiil Sorumluluğu: Vedanta v. Lungowe ve Okpabi v. Shell Kararları Çerçevesinde İngiliz Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi, C.41, S.1, 2021, ”, Public and Private International Law Bulletin, s.159-189. Vedanta v. Lungowe ve Okpabi v. Shell kararları, önemli konulara açıklık getirerek uluslararası alanda insan hakları ve çevre istismarı mağdurlarını korumak adına emsal niteliğinde kararlar olsa da çalışma konumuz direkt

Haksız fiil alacaklıları açısından tüzel kişilik perdesinin kaldırılması kuramına başvurunun temel gerekçesi haksız fiil alacaklılarının daha önce borçlu taraf ile müzakere etmeden bir hukuki ilişki içerisine girmeleridir. Nitekim sözleşmesel alacaklılar ile haksız fiil alacaklıları doktrinde farklı olarak kategorize edilmiştir. Şirket alacaklıları gönüllü(iradi) ve gönüllü olmayan(iradi olmayan) alacaklılar (*voluntary – involuntary creditors/freiwilliger Gläubiger- unfreiwilliger Gläubiger*) olarak iki gruba ayrılır. Gönüllü alacaklılar, sözleşme alacaklıları olarak da adlandırılır ve şirket ile sınırlı sorumluluğun risklerini bilerek hukuki ilişkiye girerler. Gönülsüz alacaklılar ise şirketle bir sözleşme ilişkisi olmadan borç ilişkisine giren kişilerdir. Bu kişilerin alacakları genellikle bir haksız fiil ilişkisine dayanır.

Sözleşmeyle kurulan borç ilişkisinde hem şirketin tüzel kişiliğinin temsilcileri hem de alacaklılar, sözleşme şartlarını (örneğin, borç miktarı, teminat gibi) düzenleyerek aldıkları riski belirleme imkanına sahiptir. Ancak haksız fiil ilişkisinde zarar gören kişinin aldığı riski belirleme imkânı yoktur. Zarar gören alacaklılar için tam bir bilgi ve kontrol asimetrisi söz konusudur. Nitekim bu tür alacaklılar tarafından yöneltilen tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasına ilişkin taleplere daha esnek yaklaşılması gerektiği ifade edilmektedir²⁵. Hatta haksız fiil alacaklıları açısından sınırlı sorumluluğun haklı bir gerekçeye dayandırılmayacağı, dolayısıyla haksız fiilden kaynaklanan borçlar bakımından sınırlı sorumluluğun tamamen terk edilmesi gerektiği dahi savunulmaktadır²⁶.

Hâkim şirketin sorumluluğunu düzenleyen TTK hükümleri genellikle sözleşmesel alacaklılar dikkate alınarak hazırlanmıştır ve alacaklılara doğrudan talep hakkı tanımamaktadır. Bu nedenle hâkim şirketin sorumluluğu açıkça düzenlense de bu düzenlemelerin yetersiz kaldığı durumlarda şirketler topluluğunda da tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasının mümkün olduğu haklı olarak doktrinde ifade edilmektedir²⁷. Ayrıca şirketler topluluğunda hâkim şirketin sorumluluğunun öngörüldüğü hükümlerin kapsamına haksız fiil alacağının dahil olup olmadığı belirsiz iken; tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisinin haksız fiil alacaklıları yönünden uygulanması mümkündür²⁸. Son

olarak insan hakkı ve çevre istismarı konularına ilişkin olmadığı için bu iki karar özelinde ayrıntılı bir inceleme gerçekleştirmeyeceğiz.

²⁵ ABD uygulamasında mahkemeler, sözleşmesel alacaklıların taleplerine karşı daha katı bir tutum sergilerken, haksız fiil alacaklılarının taleplerinde daha esnek bir yaklaşım benimsemektedir. Bkz. Güner, s.92-94, Barış Kaya, Perdenin Kaldırılması Kuramının Uygulamadaki Seyri, 2022, Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Özel Sayı, ss. 482-493, s. 490; Henry Hansmann/Reinier Kraakman, "Toward Unlimited Shareholder Liability For Corporate Torts", C.100, S.7, 1991, Yale Law Journal, ss.1879-1934, s.1919-1933.

²⁶ Güner, s.75-76.

²⁷ Güner, s.202-206; Küçük, s. 332, 335-336; Yunus Emre Göger, Sermaye Şirketlerinde Sınırlı Sorumluluk İlkesi ve Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 258. Benzer yönde bkz. Kuş, s. 56, 160.

²⁸ Bkz. Yargıtay, 15. HD. E. 2016/2671, K. 2016/3423, 14.6.2016 tarihli kararı: "(...) 'Kural olarak tüzel kişiler kendilerini oluşturan kişilerden bağımsız ayrı kişiler olup 'sınırlı sorumluluk' ilkesi çerçevesinde hukuki işlemlerde taraf olurlar. Kimi zaman sözleşme ve kanundan doğan borç ve yükümlülüklerden kurtulabilmek için tüzel kişiliğin araç olarak kötüye kullanıldığı bilinen bir gerçektir. Bunun engellenebilmesi amacıyla doktrinde 'perdenin aralanması' teorisi geliştirilmiş, zaman içerisinde Yargıtay uygulamalarında da bu teori benimsenmiştir. Perdenin aralanması ile şirket kurucusu gerçek kişilerin sorumluluğuna gidilebildiği gibi, aynı şirketler içerisinde yer alan

olarak şu hususu da eklemek isteriz ki gerek ilk derece mahkemelerinin gerek Yargıtay'ın TTK'nın şirketler topluluğuna ilişkin hükümlerini somut uyuşmazlıkta uygulama yönünde çekinceli davrandıklarını söyleyebiliriz. Nitekim şirketler topluluğu hükümlerinin uygulanması talebi ile açılmış bir davada bile ilk derece mahkemesi tüzel kişilik perdesinin kaldırılması kuramına dayanmış; Yargıtay ise TTK m.553 vd. daki sorumluluk hükümleri kapsamında bir inceleme yapmıştır²⁹.

Haksız fiil alacaklılarının içinde bulunduğu dezavantajlı durum için farklı birtakım öneriler sunulmaktadır. Örneğin sınırlı sorumluluğun neden olduğu zararların karşılanması amacıyla sadece haksız fiil alacaklıların talep hakkı olacağı bir fon önerisi bunlardan biridir³⁰. Bunun dışında Amerikan doktrininde de haksız fiil alacakları için sınırlı sorumluluğun yarattığı sorunlar sık sık tartışılmakta olup haksız fiilin söz konusu olduğu durumlarda tüzel kişilik perdesinin direkt olarak kalkması gerektiği belirtilmektedir³¹.

Sınırlı sorumluluk kuralının uygulanması açısından haksız fiil – sözleşme alacaklısı ayrımının yapılması oldukça önemlidir. Haksız fiili (örneğin haksız rekabet) görünüşte işleyen şirketin tazminata hükmedilmesi durumunda kararın icrasının, şirket kaynaklarının yetersiz olması durumunda sınırlı sorumluluk kalkanına takılması halinde kendi iradesi ile hukuki ilişki içerisine girmemiş olan

... şirketler arasında da sorumluluğun gerçekleştiğinin kabulü sağlanabilir.(...)
(www.kazanci.com.tr)

²⁹ Karar için bkz. Yargıtay 11. HD. E. 2016/13783, K. 2018/5014, 9.7.2018 T. (www.kazanci.com.tr)

³⁰ Günay, s. 54-56. Bunun dışında şirketlerin başlangıç sermayesinin yükseltilmesi ya da haksız fiilden kaynaklı bir zararın sigortalıması gibi imkanlar getirilebileceğine ilişkin bkz. C. Jocelyne Kokaz, "Piercing the Corporate Veil: A Comparative Analysis", C. 30, S. 46, 2011, *Annales De La Faculté De Droit d'Istanbul*, ss.25-47, s. 32-33.

³¹ Haksız fiil durumunda tüzel kişilik perdesinin her durumda direkt olarak kalkması gerektiğine ilişkin bkz. Hansmann/ Kraakman, s. 1879 – 1934. Hatta yeni bir doktrin ortaya çıkmıştır. Bu doktrin "*The doctrine of direct liability*" olarak ifade edilir ve haksız fiil hukukuna dayalı sorumluluk için öngörülmüştür. Doğrudan sorumluluk doktrini Lord Bingham tarafından Lubbe v. Cape Industry PLC davasında ilk olarak kullanılmıştır. Bkz. King Fung Tsang & Katie Ng.: "Direct Liability and Veil-Piercing: When One Door Closes, Another Opens", C. 27, S. 1, 2022, *Fordham Journal of Corporate & Financial Law*, ss.142-191, s. 144. Özellikle İngiliz mahkemelerinde artık tüzel kişilik perdesinin kaldırılması doktrinin uygulanmasına son vermiş ve haksız fiil temelli uyuşmazlıklarda doğrudan sorumluluk doktrininin uygulanmasına geçilmiştir. Şu an Türk yargısında bu doktrin temelli bir karar verilmediğini ifade etmek isteriz. Ayrılık ilkesinin ihlal edildiği haksız fiil sorumluluğuna ilişkin durumlarda perdenin aralanması kuramından faydalanılabileceğine ilişkin bkz. Alan Dignam/John Lowry, *Company Law*, Oxford University Press, İngiltere, 2012, s.43 vd. Tüzel kişilik perdesinin aralanmasını gerektiren örnekler arasında açıkça haksız fiil de yer almaktadır. Bkz. John H. Farrar/Brenda Hannigan/ Nigel E. Furey/Philip Wylie, *Farrar's Company Law*, Butterworths, London, 1998, s. 69-70. Yargıtay HDK 2017/122 E., 2018/1934 K.,13.12.2018 Tarihli kararında, özetle, davacının bağlı şirketten satın aldığı hisselerin fiyatlarının, hakim şirketin manipülatif hareketleri nedeniyle düşmesi sebebi ile önce bağlı şirkete dava açılmış, dava devam ederken taraf değişikliği talebinde bulunulmuş ve davacının davayı hakim şirkete yöneltme talebi kabul görmüştür. Sonuç olarak pay sahibi davacı direkt olarak zararın tazminini hakim şirketten talep edebilmiştir. Söz konusu manipülatif hukuka aykırı eylem aynı zamanda haksız fiil teşkil eden bir eylem olduğu için kanaatimizce bu kararda, haksız fiil teşkil eden bir eylemden ötürü hakim şirketin doğrudan sorumluluğuna gidilmiştir. (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>)

mağdurun zarar görmesine neden olacağından, tüzel kişilik perdesinin kaldırılması suretiyle hâkim şirketin haksız fiil sorumluluğuna gidilebilmesinin gerekli olduğunu düşünüyoruz.

Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması kuramı bir tüzel kişinin ayrı hukuki kişilik olduğu kuralının istisnasını oluştursa³² ve “istisnalar dar yorumlanır” (*singularia non sunt extendenda*) ilkesi çerçevesinde tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasının da dar yorumlanması gerekse de³³ hukuka aykırılığın konusunun haksız fiil olması ihtimalinde istisnai yorumun genişlemesi bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır.

II. HAKSIZ FİİL KAYNAKLI SORUMLULUKTA TÜZEL KİŞİLİK PERDESİNİN KALDIRILMASI KURAMININ UYGULANMASI

A. KURAM HAKKINDA GENEL OLARAK

Tüzel kişilik yapılanmasının temel özelliği, tüzel kişiliğin, kendisini oluşturan pay sahiplerinden bağımsız olmasıdır. Ayrılık ilkesi olarak ifade edilen bu kural gereği tüzel kişiliğe ayrı bir hukuki kişilik bahşedilmiştir ve bu sayede tüzel kişiliğin ayrı bir malvarlığına sahip olması da mümkün kılınmıştır. Tüzel kişiliğin ayrı ve bağımsız malvarlığına sahip olması neticesinde şirket alacaklısı ve pay sahiplerinin şahsi alacaklıları birbirinden ayrılmaktadır ve tüzel kişilik şirket alacaklıları için şirketin malvarlığını koruyan bir kalkan (*entity shield*) görevi ifa etmektedir³⁴. Ancak ayrılık ilkesinin sağladığı hukuki sonuçların bazen bu ilkenin amacına aykırı olarak kullanılması neticesinde “tüzel kişilik perdesinin kaldırılması kuramı” hukuk dünyasına kazandırılmıştır.

Tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasının³⁵ geniş anlamda kullanımı, ayrı tüzel kişiliklerin göz ardı edilmesini sağlar³⁶. Öğretide ve uygulamada

³² Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması ilkesinin sınırlı sorumluluk ilkesinin değil her bir tüzel kişinin ayrı hukuki kişilik olduğu kuralının istisnası olduğuna ilişkin bkz. Alper Hakkı Yazıcı, *Lifting The Corporate Veil in Group of Companies: Would the Single Economic Unit Doctrine of EU Competition Law Set a Precedent*, C.5, S. 9, 2014, *Law and Justice Review*, ss. 127-191, s.130-131.

³³ Ersin Çamoğlu, “Ticaret Şirketleri Bağlamında Perdenin Kaldırılması Kuramı ve Yargıtay Uygulaması”, C.32, S.2, 2016, *Batider*, ss.5-17, s.12; Yargıtay 11. HD, E.2017/2384, K.2019/2653, T.4.4.2019; Yargıtay 9.HD, E.2022/6274, K.2022/7556, T.13.6.2022. (www.kazanci.com).

³⁴ İsmail Kırca/ Feyzan Hayal Şehirli Çelik/ Çağlar Manavgat, *Anonim Şirketler Hukuku* Cilt 1, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2013, s. 82.

³⁵ Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması kuramı tüzel kişiliği açıklayan görüşlerle ilintilidir. Bkz. Gökhan Antalya, “Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması Teorisi”, “I. Uluslararası Ticaret Hukuku Sempozyumu Bildiriler Kitabı”, Erol Ulusoy (Ed.), Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 2008, s.145. Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması öğretisinin uygulanması farklı hukuk sistemlerinin farklı teorik dayanakları esas aldığına ilişkin bkz. Kırca/Şehirli Çelik/Manavgat, s.85. Farklı ülke hukuklarında bu kuramın hukuki dayanağına ilişkin bkz. Serdar İyigün, “Şirketler Topluluğu ve Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması İlkesi”, C.13, S. 45, 2015, *Legal Hukuk Dergisi*, ss. 109-156, s. 122-123.

³⁶ Dar anlamda kullanıldığında ise sınırlı sorumluluk ilkesine rağmen alacaklı lehine şirketin borçlarından sorumlu tutulacağı durumları anlatmak için kullanılır. Bkz. Küçük, s.296.

benimsenen genel görüş, perdenin kaldırılması kuramının temelini TMK³⁷ m. 2'de düzenlenen dürüstlük kuralı temelli hakkın kötüye kullanılması yasağına dayandırmaktadır³⁸. Bu kuram uygulamadaki ihtiyaç nedeniyle öğreti tarafından geliştirilmiştir³⁹. Bu teoriye göre, eğer somut olayda tüzel kişilik bir kişi veya kuruluşun sorumluluktan kaçınması için kullanılıyorsa, yani kötüye kullanılıyorsa, tüzel kişilik perdesi aralanabilir ve gerçek sorumluya ulaşılabilir⁴⁰.

B. TÜZEL KİŞİLİK PERDESİNİN KALDIRILMASI YÖNTEMLERİ

Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yöntemleri, sorumlu kılınmak istenen kişi/şirkete göre değişmektedir. Tüzel kişilik perdesinin düz, ters ve çapraz kaldırılabilmesi hem öğretide hem yargı kararlarında kabul edilmektedir.

Bir yükümlülüğünden dolayı tüzel kişiliğin sorumluluğunun devam etmesi ile birlikte tüzel kişiliğe ortak olan paydaşların da sorumlu kılınması halinde tüzel kişilik perdesinin düz olarak kaldırılması durumu gerçekleşir⁴¹. Bu yöntem geleneksel yöntem olarak ifade edilir. Şirketler topluluğu için tüzel kişilik perdesinin düz olarak kaldırılmasının anlamı; hâkim şirketin bağlı şirketin sorumlu olduğu borçlardan ötürü, bağlı şirketle birlikte müteselsil olarak sorumlu olabilesidir⁴². Bu yöntemde şirketler topluluğunda bağlı şirketin alacaklılarına bu ilişkiyi kötüye kullanan hâkim şirkete de müteselsilen başvurma imkanı tanır⁴³.

Geleneksel yöntemin aksine, bir ortağın şahsi borcundan dolayı, şirket tüzel kişiliğinin de müteselsilen sorumlu tutulması ise tüzel kişilik perdesinin ters

³⁷ RG 22.11.2001, 24607.

³⁸ Çamoglu, s.5.

³⁹ İbrahim Kaplan, "Tüzel Kişiliğe Sahip Ticaret Şirketlerinde Perdenin Kaldırılması Talepli Hukuki Sorumluluk Davaları", C. 25, S.4, 2009, Batider, ss. 37-46, s. 41; Akıncı, s. 662.

⁴⁰ Veliye Yanlı, Anonim Şirketlerde Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması ve Pay Sahiplerinin Şirket Alacaklılarına Karşı Sorumlu Kılınması, Beta Yayınları, İstanbul, 2000, s. 16.

⁴¹ Perdenin düz aralanarak hâkim ortağın sorumluluğuna gidilmesi düşünülmekteyse, hâkim ortak aynı zamanda kurucu veya yönetim kurulu üyesi ise ya da fiili organ/yönetici olarak nitelendirilebiliyorsa, öncelikle TTK m. 553 hükümleri çerçevesinde sorumluluk davası açılması da mümkündür. Ancak bu noktada, alacaklının dolayısıyla uğradığı zararları için ancak borçlu şirketin iflası halinde, hatta o zaman da iflas idaresi davayı açmazsa dava açabileceği unutulmamalıdır (TTK m.556). Diğer yandan alacaklının doğrudan zararları için dava açması iflas koşuluna bağlı değildir. Bkz. Şahin, s.633, dn.113. Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu konusunda İsviçre Federal Mahkemesi, alacaklıların doğrudan uğradığı zarara örnek teşkil eden bir kararında, alacaklıların doğrudan zararlarını talep edebilmeleri için ya onları doğrudan koruyan anonim şirketler hukukuna ilişkin bir hükmün ihlal edilmiş olması ya da haksız fiil (İsvMK m.41, TBK m.49) kapsamına giren bir durumun bulunması gerektiğini belirtmiştir. Bkz Tekinalp, 2020, s. 450. Bu da göstermektedir ki haksız fiil durumunda alacaklıların menfaatlerine üstünlük sağlanmalıdır.

⁴² Şahin, s.1632-1633. Sonuç olarak mahkemenin tüzel kişilik perdesini kaldırması halinde alacaklı davacı, alacağını hem şirket tüzel kişisi hem de şirket ortağı davalı gerçek kişiye karşı takip etmeye yarayan bir karar elde etmiş olacak ve her ikisine karşı o ayrı ayrı veya birlikte başvurabilecektir. Bkz. Namık Kemal Uyanık, Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması ve Organik Bağ, 1.Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2020, s.35.

⁴³ Çamoglu, s.11.

olarak kaldırılmasını ifade eder⁴⁴. Şirketler topluluğu anlamında tüzel kişilik perdesinin tersine kaldırılmasının anlamı, bağlı şirket ile hâkim şirketin malvarlıklarının ve ilişkilerinin birbirleriyle bağlantılı olması durumunda alacaklıların alacaklarını, hâkim şirketten tahsil edemediği durumlarda bağlı şirkete başvurarak alacaklarına kavuşmalarına imkân sağlanmasıdır⁴⁵.

Şirketler topluluğunda çapraz perdeyi kaldırmak için ilk olarak düz perdeyi kaldırma yoluyla bağlı şirketin borcu nedeniyle onun hâkim ortağı konumundaki topluluk hâkimine başvurulur. Ardından, ters perdeyi kaldırma yoluyla hâkim ortağın borcu nedeniyle ona bağlı diğer bir topluluk şirketinin sorumluluğu gündeme gelir. Bu şekilde, bir bağlı şirketin borcu, başka bir bağlı şirketin sorumluluğunu da beraberinde getirebilir⁴⁶.

C. ŞİRKETLER TOPLULUĞUNDA TÜZEL KİŞİLİK PERDESİNİN ARALANMASI

Şirketler topluluğunda hâkim şirketin sorumlu tutulabilmesi için öncelikle hâkim şirket ile bağlı şirket arasında ekonomik birlik bulunması ve hâkim şirketin hukuki bağımsızlığa dayanmasının hakkın kötüye kullanılması mahiyetinde olması aranır. Salt hâkimiyet ilişkisinin varlığı perdenin kaldırılması için gerekçe olamaz⁴⁷. Bir diğer ifade ile şirketler topluluğunda tüzel kişilik perdesinin kaldırılması kuramının uygulanabilmesi için hâkim şirketin bağlı şirketin hukuki meselelerine kanunun çizmiş olduğu hukuki çerçeveyi aşarak müdahale etmesi ve hâkimiyetini alacaklıları aldatmak için kullanıyor olması gerekir⁴⁸. Zira bir şirkete doğrudan ya da dolaylı hâkimiyet TTK'da izin verilen ve meşru sayılan bir ilişkidir ve bu ilişki TTK'daki sınırları içinde kaldığı sürece, alacaklıların hâkim şirkete başvurmaları mümkün değildir⁴⁹.

Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması nedenleri, hâkim şirketin sorumluluğuna gidilebilmesi açısından da aynıdır. Tüzel kişilik perdesinin aralanmasını sağlayan nedenler doktrinde ve yargı kararlarında (i) *özkaynak yetersizliği*, (ii) *yabancı yönetim* ve (iii) *malvarlıklarının ve alanların birbirine karışması*⁵⁰ olarak sınıflandırılmıştır. Şirketler topluluğu yapısında hukuka aykırı olarak kullanılan hâkimiyet durumlarında, özellikle yabancı yönetim kapsamında tüzel kişilik perdesi kaldırılabilir. Doktrinde, şirketler topluluğu hukukunda pozitif düzenlemelerin bulunmadığı dönemlerde, sorumluların belirlenmesi amacıyla bu teoriye başvurulabileceği kabul edilmiştir⁵¹. Kanaatimizce de şu an için de haksız fiil durumunda tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasına sebep olarak gösterilebilecek temel neden yabancı yönetimidir.

⁴⁴ Yanlı, s.38.

⁴⁵ Uyanık, s.36.

⁴⁶ Yanlı, s. 40, 41; Fahri Kaşak, "Tüzel Kişilik Kavramı ve Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması", C. 26, S. 2, 2020, Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, ss.1242-1263, s. 1260-1261.

⁴⁷ Çamoğlu, s. 13; Yanlı, s. 85; Kaplan, s.42.

⁴⁸ Küçük, s.299-300.

⁴⁹ İstisna olarak TTK m.209 hükmü gösterilebilir.

⁵⁰ Türkmen, s.679; Narçin Tosun, s. 98.

⁵¹ Fatma Beril Özcanlı, Şirketler Topluluğunda Hakimiyetin Hukuka Aykırı Kullanılması, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021, s.20.

Yabancı yönetim, bir ortaklığa hükmeden kişinin, ortaklığın çıkarlarıyla çelişen özel menfaatlerini takip etmesi ve bu menfaatlara öncelik vererek, ortaklığın faaliyetlerini bu özel çıkarlara hizmet edecek şekilde yönlendirmesidir. Bir diğer ifade ile yabancı yönetim kavramı, bir tüzel kişiliğin, kendi çıkarları yerine başka çıkarlar doğrultusunda yönetilmesini ifade eder. Bir hâkimiyet ilişkisi varsa, üzerinde hâkimiyet kurulan tüzel kişi artık hâkim kişinin veya topluluğun çıkarları doğrultusunda hareket etmektedir. Ancak, sadece hâkimiyet veya yabancı yönetimin varlığı, tüzel kişilik perdesinin kaldırılması için yeterli bir hukuki zemin sağlamaz; amaç, hâkim şirketin bu hâkimiyetin yarattığı olumsuz sonuçlardan ve sorumluluktan kaçınmak için tüzel kişilik perdesine sığınmasını engellemektir⁵².

Perdenin kaldırılması için kötünietli bir eylem ya da işlem olmalıdır. Bu kapsamda hâkim şirketin bilerek bağlı şirketi haksız fiil teşkil eden bir eyleme yönlendirmesi durumunda sorumluluk söz konusu olacaktır. Zira topluluğa hâkim olan kişi, bağlı şirketi kayba uğratabilecek iş ve işlemleri yapmaya bağlı şirketi yönleltmemelidir ve haksız fiil neticesinde bağlı şirketin açılacak bir davada kayba uğraması da kaçınılmazdır. Bu nedenle hâkim şirketin yönetilmesi sebebiyle bağlı şirket bir kayba uğrarsa ve yönleltme davranışı ile kayıp arasında nedensellik bağı kurulabiliyorsa, hâkimiyetin kötüye kullanılması sebebiyle hâkim şirketin sorumluluğuna gidilebilmesi için tüzel kişilik perdesi kaldırılabilir⁵³.

Perdenin aralanması imkânının nadiren kullanılmasının sebeplerinden biri ispat zorluklarıdır. Gerçekten, perdenin aralanması talepli davalarda davacının gerekli koşulları kanıtlaması gerekir. Ancak kanaatimizce yapılan işlemin kayba sebebiyet verilebileceğinin ikna edici bulgular ile anlaşılması yeterlidir⁵⁴. Buna karşılık topluluk hukukuna ilişkin sistemlerde davacı ispat kolaylıklarından yararlanırken, davalı hâkim şirketin hâkimiyetini hukuka aykırı kullanmadığını ortaya koyması beklenmektedir⁵⁵. Bu nedenle öncelikle TTK'daki şirketler topluluğuna ilişkin hükümlerden yararlanmanın mümkün olup olmadığına bakılması ve sonrasında bu kurama dayanılması da tercih edilebilir. Hal böyle olmakla birlikte uygulamada yargı kararlarında tüzel kişilik perdesinin kaldırılması kuramına daha fazla başvurulduğu görülmektedir. Şirketler topluluğunda tüzel kişilik perdesinin haksız fiil teşkil eden bir borç kaynaklı olarak kaldırılmasına yönelik ise sadece bir karara ulaşabildik⁵⁶. Ancak son zamanlarda çok uluslu hâkim şirketlerin insan hakkı ihlali temelinde sorumluluğuna, “şirketlerin sosyal sorumluluğu (*corporate social responsibility*)” yahut “çok uluslu şirket sorumluluğu (*multinational enterprise liability*)” gibi yeni kavramlarla yeni hukuki dayanaklar sağlanmaya çalışılmaktadır ve bu konuda

⁵² Özcanlı, s.20, dn.28; Sıtkı Anlam Altay, Anonim Şirketler Hukuku'nda Sermayeye Katılmalı Ortak Girişimler, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2009, s. 613.; Yanlı, s.119.

⁵³ Yurdakul, s.109, Tamer Bozkurt, Şirketler Hukuku, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2022, s.656.

⁵⁴ Yurdakul, s.109.

⁵⁵ Özcanlı, s.22.

⁵⁶ Haksız fillerle ilgili olarak bir Hukuk Genel Kurulu kararında Yargıtay açıkça tüzel kişilik perdesinin kaldırılması kavramını kullanarak, batı hukuk uygulamalarında yerini bulduğu üzere perdenin kaldırılması yöntemiyle gizlenen amaç ve eylem çıkartılıp sergilenerek sorumluluk belirlenmelidir şeklinde karar vermiştir. Bkz. Yargıtay HGK. E.2004/4-360, K.2004/431, T. 22.09.2004 (www.kazanci.com). Haksız fiil temelli hukuka aykırılıktan şirketler topluluğunda hakim şirketin sorumluluğuna ilişkin diğer kararlar için bkz. Bozgeyik/Yavaşı, s. 305-307.

son zamanlarda alacaklılar lehine kararlar verildiği görülmektedir⁵⁷. Bağlı şirket üzerindeki hâkimiyetin sonucunda ortaya çıkan haksız fiillerden sorumluluk doğması için şirketler topluluğunun çok uluslu olması gerekli değildir.

SONUÇ

Şirketler topluluğunun oluşması için, hukuken bağımsız birden fazla şirketin, ekonomik bir birlik oluşturmak amacı ile merkezi sevk ve yönetim çatısı altında toplanmaları gereklidir. Şirketler topluluğunda topluluğu oluşturan her bir şirketin hukuki bağımsızlığını koruması neticesinde, sözleşmeye aykırılık, haksız fiil veya sebepsiz zenginleşmeden kaynaklanan ortak bir sorumluluk söz konusu olmaz. Tam aksine her bir şirket borçlarından dolayı yalnızca kendi malvarlıkları ile sorumludur. Bağlı şirketin borcundan dolayı hâkim şirketin veya diğer bir bağlı şirketin sorumlu tutulması, Kanunda düzenlenen özel koşulların varlığı durumunda ve istisnai olarak söz konusu olabilir.

Sınırlı sorumluluk ilkesi topluluğa dahil olan şirketleri birbirlerinin hem sözleşmeden hem haksız fiilden hem de sebepsiz zenginleşmeden doğan borçlarından sorumlu olmaktan kurtarmaktadır. Kanaatimizce şirketten bir sözleşme nedeniyle alacaklı olan kişiler ile şirketin işlediği haksız fiil nedeniyle alacaklı hale gelmiş kişilere karşı sınırlı sorumluluk ilkesinin uygulanmasında farklılığa gidilmelidir. Çünkü sözleşmeye aykırılık nedeni ile alacak hakkı kazanan alacaklılar, aslında en başta şirketin finansal durumu hakkında fikir sahibi olma imkânına sahip olan alacaklı grubundadırlar. Bu kişiler kendi rızaları ile şirketle hukuki ilişki içerisine girmektedirler. Bunun dışında sözleşme serbestisi ilkesi gereği sözleşmeye teminat, cezai şart gibi güvenceler dahil edebilirler. Oysa haksız fiile maruz kalan haksız fiil alacaklılarının, bu şekilde bir müzakere imkanı yoktur. Dolayısıyla sınırlı sorumluluk ilkesinin haksız fiil nedeniyle alacaklı olan kişiler için daha aleyhte sonuçlar doğurduğu söylenebilir.

Haksız fiil alacağı nedeniyle hâkim şirketin sorumluluğuna gidilmek isteniyorsa, öncelikle hâkim şirket ile bağlı şirket arasında TTK m. 195 kapsamında hâkimiyet ilişkisinin varlığı incelenmelidir. Ancak hâkimiyet ilişkisinin tespitinde kanaatimizce daha esnek davranılmalıdır. Bunun dışında elbette ki hâkim şirketin hukuki bağımsızlığa dayanmasının hakkın kötüye kullanılması mahiyetinde olması aranmalıdır. Somut uyuşmazlıkta hâkim şirketin açıkça kötüniyetli bir yönlendirme ile bağlı şirket alacaklısı aleyhine haksız fiil teşkil eden bir eylemi, bağlı şirketin gerçekleştirmesini sağladığı olgusu aranmalıdır. Bu hususun ispatı halinde ise TTK m.202 hükmünün de açıkça emrettiği gibi *“Hâkim şirket, hâkimiyetini bağlı şirketi kayba uğratacak şekilde*

⁵⁷ Karar özetleri için bkz. Hayri Bozgeyik/Mahmut Yavaşı, “Karşılaştırmalı Hukukta ve Uygulamada Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması”, C.9, S. 100, 2014, Terazi Hukuk Dergisi, ss.299-311, s. 306, 307. Örneğin, Birleşik Krallık Temyiz Mahkemesi, Prest v. Petrodel Resources Ltd kararında, teorinin uygulanmasının esasen yalnızca mevcut bir yükümlülükten kaçınmak için hile (*fraud*) ya da dürüstlük kuralına aykırı (*dishonesty*) yollara başvurulduğu sınırlı hallerde kabul edilebileceğini belirtmiştir. Bkz. Şahin, s. 1608. Bu karara ilişkin bir değerlendirme olarak bkz. Ekrem Solak, “İngiliz Şirketler Hukukunda Prest v Petrodel Resources Ltd [2013] Kararı Sonrası Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması”, Havva Karagöz, F. Beril Özcanlı ve Seda Palanduz (Ed.), Tüzel Kişilik Penceresinden Anonim Şirket Sempozyumu, Mef Üniversitesi Hukuk Fakültesi, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020, s. 652. Kanaatimizce haksız fiil sorumluluğu açısından da bir yükümlülüğün kurtulma ya da dürüstlük kuralına aykırılık aranmalıdır.

kullanamaz.” kuralından yola çıkarak tüzel kişilik perdesinin kaldırılması kuramı ile hâkim şirketin sorumluluğu cihetine gidilmelidir. İlgili kuralın devamında kanun metninde yer alan örnekler sınırlı sayım ilkesine tabi değildir. Bu kapsamda, hâkim şirketin, yapmış olduğu bir yönlendirme nedeniyle bağlı şirket aleyhine örneğin bir haksız rekabet davası açılması, kanaatimizce “Hâkim şirket, hâkimiyetini bağlı şirketi kayba uğratacak şekilde kullanamaz” kuralına aykırılık teşkil eder mahiyettedir.

Şirketler topluluğunda tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yoluna başvurulmasının en önemli nedenlerinden biri, yukarıda da açıkladığımız gibi gerek kısmi hâkimiyet gerek tam hâkimiyet halinde alacaklılar, bağlı şirketten olan alacaklarını tahsil etmek için hâkim şirkete karşı dava açmaları halinde doğrudan alacaklarına kavuşamamaktadır. Zira elde edecekleri tazminatın bağlı şirkete ödenmesi gereklidir. Bir diğer ifade ile bağlı şirket alacaklısı öncelikle bağlı şirketin kaybının hâkim şirket tarafından ödenmesini sağlayacak, bundan sonraki süreçte eğer mümkün olursa bağlı şirketten alacağını tahsil edebilecektir. Ancak oldukça zaman alacak bu sürece başvurmak yerine alacaklılar tüzel kişilik perdesini kaldırma yolu ile alacaklarına daha kısa sürede kavuşabilirler. Nitekim TTK yürürlüğe girmeden önce şirketler topluluğunda sorumluluk nasıl ki tüzel kişilik perdesinin aralanması temelinde sağlanmışsa şu an için de halen bu temele dayalı davaların söz konusu olduğu ve hatta tüzel kişilik perdesinin kaldırılması davalarının daha çok tercih edildiği görülmektedir⁵⁸. Bunun dışında kanunda haksız fiil alacaklıları açısından açık bir kanun hükmünün olmayışı da sınırlı sorumluluk ilkesinden haksız fiil alacaklıları lehine vazgeçmeyi kanaatimizce haklı ve gerekli kılmaktadır. Kanaatimizce şirketler topluluğunda hâkim şirketin sorumluluğuna gidilecek hallerin açıkça hukuka aykırılık türüne göre ayrıca düzenlenmesi ise daha yerinde bir tercih olurdu.

⁵⁸ Yargıtay 11. HD., 2014/17429 E., 2015/2169 K., 18.02.2015 T., Yargıtay 19. HD., 2014/2702 E., 2014/17647 K., 09/12/2014 T. (www.kazanci.com.tr)

KAYNAKÇA

- Aker H, “Türk Şirketler Hukukunda Yeni Bir Kurum: Hâkim Şirketin Güvenden Doğan Sorumluluğu (TTK Tasarısı, m.209): İsviçre Federal Mahkemesi Kararları Işığında Bir Değerlendirme”, C.57, S. 4, 2008, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, s.1-98.
- Akın İ, Şirketler Topluluğu Sorumluluk Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014.
- Akıncı Ş, “Alacaklılardan Mal Kaçırmak İçin Kurulan Yeni Şirkete Müracaat İmkânı Bakımından; Muvazaa, Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması İle Organik Bağ Kavramlarının Elverişliliği Ve Yargıtay Uygulamaları”, C.27, S.3, 2019, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, s.652-678.
- Alışkan M, “Ticari İş Niteliğindeki Haksız Fiillerden Doğan Borçlara Avans Faiz Oranı Üzerinden Temerrüt Faizi Uygulanması”, Murat Alışkan (Ed.), Teori ve Uygulamada Ticaret Hukuku – Makaleler, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019.
- Altay S A, Anonim Ortaklıklar Hukuku'nda Sermayeye Katılmalı Ortak Girişimler, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2009.
- Antalya G, “Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması Teorisi”, Erol Ulusoy (Ed.), “I. Uluslararası Ticaret Hukuku Sempozyumu Bildiriler Kitabı”, 2008, s.143-152.
- Aristova E, “The Future of Tort Litigation Against Transnational Corporations in the English Courts: Is Forum [Non] Conveniens Back?”, C.6, S.3, 2021, Business and Human Rights Journal, s.1-24.
- Baysal B, Haksız Fiil Hukuku, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019.
- Bozgeyik H/Yavaşı M, “Karşılaştırmalı Hukukta ve Uygulamada Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması”, C. 9, S. 100, 2014, Terazi Hukuk Dergisi, s. 299-311.
- Bozkurt T, Şirketler Hukuku, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2022.
- Böckli P, Schweizer Aktienrecht, 3. Aufl, Schulthess, Zürich, 2004.
- Cheng T K, “The Corporate Veil Doctrine Revisited: A Comparative Study of the English and the U.S. Corporate Veil Doctrines”, University of Hong Kong Faculty of Law Research Paper, 2011, s.1-83.
- Çamoğlu E, “Ticaret Şirketleri Bağlamında Perdenin Kaldırılması Kuramı ve Yargıtay Uygulaması”, C. 32, S. 2, 2016, Batider, s.5-17.
- Dignam A/ Lowry J, Company Law, Oxford University Press, İngiltere, 2012.
- Eminoğlu C, “Kuram - Uygulama İkileminde Şirketler Topluluğu Hukuku ve (Normatif) Şirketler Topluluğu Meydana Getirmeyen Hâkimiyet İlişkileri -TTK'nın Şirketler Topluluğuna İlişkin Hükümleri ve TSY m. 105 Bağlamında Bir İnceleme”, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, C.XXXI, Ankara, 22 Aralık 2017: Bildiriler Tartışmalar, Ankara, 2018, s. 11-31.
- Eren F, Borçlar Hukuku (Genel Hükümler), Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2018.
- Farrar J H/ Hannigan B/Furey N E/ Wylie P, Farrar's Company Law, Butterworths, London, 1998.
- Göger Y E, Sermaye Şirketlerinde Sınırlı Sorumluluk İlkesi ve Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2020.
- Güleş B, Sözleşmeye Müdahaleden Doğan Haksız Fiil Sorumluluğu, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2023.
- Günay S N, “Sermaye Şirketlerinde Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Şehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016.
- Güner T, Sermaye Şirketlerinde Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2023.

Güven Ş, “Ana Şirket-Yavru Şirket İlişkisi Çerçevesinde Rekabet Hukuku İhlalinden Doğan Sorumluluğa İlişkin Bazı Meseleler”, Adem Sözüer (Ed.), 15. Türkiye - İsviçre Hukuk Günleri:Tüketicinin Korunması ve Telekomünikasyon, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, s. 61-74

Hansmann H/Kraakman R, "Toward Unlimited Shareholder Liability For Corporate Torts", C.100, S. 7, 1991, Yale Law Journal, s. 1879-1934.

Hopt K J, “Şirketler Topluluğu: Karşılaştırmalı Hukukta Vekalet Sorunları, Düzenleyici Modeller ve Yasal Stratejiler”, Gül Okutan Nilsson (Ed), Karşılaştırmalı Şirketler Topluluğu Hukuku, 80. Yaş Gününde Prof. Dr. Ünal Tekinalp’e Saygı Konferansı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018, s.15-34.

İyigün S, “Şirketler Topluluğu ve Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması İlkesi”, C.13, S.145, Legal Hukuk Dergisi, s.109-156.

Kaplan İ, “Tüzel Kişiliğe Sahip Ticaret Ortaklıklarında Perdenin Kaldırılması Talepli Hukuki Sorumluluk Davaları”, C.25, S.4, 2009, Batider, s.37-46.

Karakılıç H, “Piyasa Ekonomisi ve Haksız Rekabet Hukuku İlişkisi”, C.32, S.3, 2016, Batider, s.107-151.

Kaşak F, “Tüzel Kişilik Kavramı ve Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması”, C. 26, S.2, 2020, Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, s.1242-1263

Kaya B, Perdenin Kaldırılması Kuramının Uygulamadaki Seyri, Özel Sayı, 2022, Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, s. 482-493.

Kesici B, Rekabet Hukukunun İhlalinden Kaynaklanan Haksız Fiil Sorumluluğu, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017.

Kırca İ/ Şehirali Çelik F Y/ Manavgat Ç, Anonim Şirketler Hukuku Cilt 1, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2013.

Kokaz C J, “Piercing the Corporate Veil: A Comparative Analysis”, C.30, S. 46, 2011, Annales De La Faculté De Droit d’İstanbul, s.25-47.

Kuş U B, Sermaye Şirketlerinde Sınırlı Sorumluluk İlkesinin İstisnası Olarak Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020.

Küçük D, “Anglo Sakson Hukukunda Şirketler Topluluğunda Tek İşletme Sorumluluğu Teorisi ve Bu Teorinin Türk Hukukundaki Yansımaları”, C.77, S.1, 2019, Ankara Barosu Dergisi, s. 287 – 360.

Mukarrum A, “Private International Law And Substantive Liability Issues in Tort Litigation Against Multinational Companies in The English Courts: Recent UK Supreme Court Decisions And Post-Brexit Implications”, C. 18, S.1, 2022, Journal of Private International Law s.56-82.

Oba M E, Çok Uluslu Şirketlerin Sınır Ötesi Faaliyetleri ve Haksız Fiil Sorumluluğu: Vedanta v Lungowe ve Okpabi v. Shell Kararları Çerçevesinde İngiliz Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi, C. 41, s.1, 2021, Public and Private International Law Bulletin, s.159-189.

Okutan Nilsson G, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’na Göre Şirketler Topluluğu, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2009.

Özcanlı F B, Şirketler Topluluğunda Hâkimiyetin Hukuka Aykırı Kullanılması, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021.

Özel Ç/ Özdemir S S, “Türk Hukukunda Haksız Rekabete İlişkin Düzenlemeler”, C.19, Özel Sayı, 2017, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, s. 189-206.

Özsu G, Şirketler Topluluğunda Hukuki Sorumluluk, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021.

Palombo D, “The Duty of Care of the Parent Company’: A Comparison Between French Law, UK Precedents and the Swiss Proposals”, C. 4, s. 2, 2019, Business and Human Rights Journal, s. 265–286.

Pekdinçer T/Gündoğdu G, “Amerikan Hukuku’nda Şirketler Topluluğu Hukuku Algısı ve Şirketler Topluluğunda Sorumluluğa İlişkin Uygulamaya Genel Bir Bakış”, C.3, 2013, Regesta Ticaret Hukuku Dergisi, s. 31-49.

Poroy R/Tekinalp Ü/Çamoğlu E, Ortaklıklar Hukuku-II, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2019.

Sarıkaya S, Haksız Rekabet Hukukunda Sözleşmeyi İhlale veya Sona Erdirmeye Yöneltilmesi, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

Solak E, “İngiliz Şirketler Hukukunda Prest v Petrodel Resources Ltd [2013] Kararı Sonrası Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması” Havva Karagöz, F. Beril Özcanlı and Seda Palanduz (Ed.), Tüzel Kişilik Penceresinden Anonim Ortaklık Sempozyumu, Mef Üniversitesi Hukuk Fakültesi, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020, s. 651-661.

Şahin A, Yargı Kararlarında Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması Yoluyla İlişkili Şirketin Sorumlu Kılınması, C.20, S.233, 2022, Legal Hukuk Dergisi, s.1603-1662.

Şener O H, Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku Ders Kitabı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2015. (2015)

Şener O H, Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku Ders Kitabı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022. (2022)

Tekinalp Ü, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2013.

Tekinalp Ü, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku: Anonim Ve Limited Ortaklıklar, Tek Kişi Ortaklığı, Ortaklıklar Topluluğu, Birleşme, Bölünme Ve Tür Değiştirme, 5. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2020.

Tosun Z N, “Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması ve Şirketler Topluluğunda Sorumluluk Düzenlemeleriyle Karşılaştırılması”, C.10, S.105, 2015, Terazi Hukuk Dergisi, s. 89-103.

Tsang K F/Ng K. “Direct Liability and Veil-Piercing: When One Door Closes, Another Opens” C. 27, S.1, 2022, Fordham Journal of Corporate & Financial Law, s. 142–191.

Türkmen E, Şirketler Hukuku Şerhi, Kemal Şenocak(Ed.), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023.

Uyanık N K, Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması ve Organik Bağ, 1.Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020.

Uzun Şenol P, Haksız Rekabet ile Rekabetin Korunması Alanları Arasındaki Hukuki İlişki, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2022.

Yanlı V, Anonim Ortaklıklarda Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması ve Pay Sahiplerinin Ortaklık Alacaklılarına Karşı Sorumlu Kılınması, Beta Yayınları, İstanbul, 2000.

Yazıcı A H, Lifting the Corporate Veil in Group of Companies: Would the Single Economic Unit Doctrine of EU Competition Law Set a Precedent, C.5, S.9, 2014, Law and Justice Review, s.127-192.

Yurdakul B, Şirketlerde Organik Bağ Kavramı ve Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması, Seçkin Yayıncılık, İstanbul, 2023.